

הבכורה, מה לי דור עשירי, והרי בין אלו ובין אלו לא יצאו מגוף בהמתו של גוי:

ובשלמא לרב יהודה דאמר נחית תנא קמא למיפטר⁽¹⁶⁾ דרי. כלומר, אף תנא קמא לא סייג את הפטור למי שיצאו מגוף בהמתו של גוי, אלא אף את דורותיהן פטר דהיינו, ולדי ולדי ולדות,

ואם כן, היינו [דאמר ליה] [דקאמר]⁽¹⁾ רבן א-יז שמעון בן גמליאל "אפילו עד עשרה דורות פטורים", שלא כתנא קמא שפטר דור אחד בלבד אחר הולדות שיצאו מגוף הבהמה.

אלא לרב הונא דאמר לא נחית תא קמא למיפטר דרי. כלומר, לא פטר תנא קמא אלא את הולדות שיצאו מגוף בהמתו של גוי ולא את דורותיו כלל, מאי "אפילו עד עשרה דורות". כלומר, למה לו לומר בלשון זו, לא היה לו אלא לומר "אפילו ולדי ולדות פטורים", וממילא ידענו שעד דור עשירי ואפילו לעולם הם פטורים.⁽²⁾

אפילו העמיד נמי, דבאופן זה אורחיה דגוי למיתפס כנה⁽¹³⁾ וסלקא דעתין שייפטרו הולדות עד עולם,⁽¹⁴⁾ מכל מקום הוי כמי דלא העמיד, ורק ולדי ולדות פטורין ואילו ולדי ולדי ולדות חייבין.⁽¹⁵⁾

כלומר, אין המשנה באה לומר שאם העמיד משתנה הדין, אלא, שאפילו אם העמיד את הולדות תחת אמותיהן — שהייתי סבור באופן זה שייפטרו הולדות עד עולם, ומשום שדרכו של הגוי לתפוס את הולד — לא נשתנה הדין וכאילו לא העמיד, ודור רביעי פטור, ואילו דור חמישי חייב.

והשתא מקשינן לרב הונא מהא דתנן במשנתנו:

רבן שמעון בן גמליאל אומר: אפילו עד עשרה דורות פטורין, מפני שאחריותן לגוי, ולכאורה קשה: למה לא אמר רבן שמעון בן גמליאל: אפילו ולדי ולדותיהן פטורין, והייתי מביין מעצמי: מה לי ולדי ולדות שפטר רבי שמעון בן גמליאל את בנם מן

14. כן כתב רש"י.

15. הרמב"ם [בכורות ד ד] השמיט דין העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן, וראה מהר"י קורקוס כסף משנה ולחם משנה.

16. כן נראית הגירסא מדברי רש"י.

1. כן נראית הגירסא מדברי רש"י.

2. נתבאר על פי רש"י. ולשונו הוא: אלא לרב הונא ... דלא פטר אלא ולדות של צאן ברזל הואיל ויצאו מבהמותיו ממש של גוי. ולמדנו מדבריו, שזה הוא טעם משנתנו לרב הונא

13. א. לכאורה משמע ש"העמיד ולדותיהן תחת אמותיהן" היינו ששעבד לו בפירוש גם את הולדות, והיינו דאמרין הכא "אורחיה דגוי למיתפס כנה", דמשום ששעבד לו בפירוש את הולדות, דרכו לתפוס בחוב מעותיו את הולדות. אך הנה רש"י במשנה כתב דהעמיד ולדותיהן תחת אמותיהן היינו, שאומר לו: אם ימותו הבהמות תטול הולדות המגיעות לחלקי ויהיו תחת ידי באותן דמים עד אותו זמן עצמו. ואם כן, משמע שהעמיד לו את הולדות לתופסם קודם הזמן שהיה עליו לשלם [וראה גם בפירוש המשניות להרמב"ם ובמהר"י קורקוס בכורות ד ד].

אמר לך רב הונא: רבן שמעון בן גמליאל א"העמיד ולדותיהן במקום אמותיהן" קאי [נחלק]. דאף תנא קמא נחית למיפטר דרי, [מחלוקתו של רבן שמעון בן גמליאל היא על אופן שהעמיד ולדות במקום אמותיהן, וכזה הרי אף תנא קמא פוטר דור אחד מעבר לבהמות עצמן וולדותיהן שיצאו מהן]. ואם כן, הוצרך רבן שמעון בן גמליאל לפרש את מחלוקתו, שהוא פוטר עד עשרה דורות.

גירסת המשך הגמרא ופירושה, נכתבה על פי דברי הרא"ש המובאים בשיטה מקובצת.⁽³⁾

תא שמע ממה ששינו בברייתא:

המקבל צאן ברזל מן הגוי: הן ולדותיהן — כלומר, הולדות עצמן — פטורין מלתת את בנם בבכורה, ולדי ולדות — לא, ואם כן, תיובתא דרב יהודה, שהרי הברייתא מדגישה שרק הולדות עצמן פטורים.

אמר לך רב יהודה: אימא בברייתא: "הן ולדותיהן [שני וויס]", וכך הוא פירושו: "הן" היינו הולדות, וגם ולדותיהן דהיינו, ולדי הולדות שביכרו וילדו דור רביעי פטורים.

איכא דאמרי: כך שינו בברייתא "הן ולדותיהן" פטורין, ותיובתא דרב הונא!

אמר לך רב הונא: אימא בברייתא "הן ולדותיהן [בוי"ו אחד]" פטורים, ולדי ולדות

חייבין.

שינו במשנה: רחל שילדה מין עז, ועז שילדה מין רחל, פטורה מן הבכורה:

אתא רב אושעיא מנהרדעא, ואיתי מתניתא בידיה [בא רב אושעיה מנהרדעא, והביא עמו ברייתא] השנויה כך:

רחל בת עז, ועז בת רחל, רבי מאיר מחייב, וחכמים פוטריין. אך לא נתפרש בברייתא לענין מה נחלקו.

אמר ליה רב הושעיא לרבה: כי עיילת לקמיה דרב הונא, בעי מיניה: "רבי מאיר מחייב" למאי [כשתבוא אצל רב הונא שאלהו, לענין מה חייב רבי מאיר]? שהרי:

אילימא לענין בכורה,⁽⁴⁾ כך הרי אי אפשר לומר, שהרי:

וכי לית ליה לרבי מאיר המחייב, מה שדרשו חכמים מן הכתוב "אך בכור שור": עד שיהא הוא שור ובכורו שור, ולמעט את הנדמה!?

אלא תאמר לענין ראשית הגז. אף כך אי אפשר לומר, שהרי:

וכי לית ליה לרבי מאיר הא דתנא דבי רבי ישמעאל: כבשים שצמרן קשה, פטורין מראשית הגז, שנאמר [איוב לא] "ומגז כבשי יתחמם", הרי למדנו שאין גז אלא

3. והתוספות לעיל ד"ה טעמא גורסים ומפרשים באופן אחר, וראה עוד גירסת הב"ח ברש"י.

4. ולפי זה "רחל" היינו מין רחל, כי רחל היא הכשבה, ונקבה אינה חייבת בבכורה.

הפוטר את הולדות. וצריך לפרש, דמטעם זה שעבד לו הישראל את הולדות ולא את ולדי הולדות, שהרי העיקר תלוי במה שנתכוונו לשעבד, וצריך תלמוד.

הראוי לחימום —

ואם כן, אף שמשום "נדמה" אינו פטור, מכל מקום כיון שמין עז הוא, הרי צמרו קשה, ופטור מראשית הגז.

אמר ליה רבה לרב הושעיא: ניחזי אנן
[נתבונן בדבר בעצמנו]!

הבא במאי עסקינן: ברחל שילדה מין עז, ואביו אף הוא תייש כמינו של הולד, או עז שילדה מין רחל ואביו אף הוא כבש כמינו של הולד, וב"חוששין לזרע האב" לענין אותו ואת בנו — קמפלגי.

דרבי מאיר סבר: חוששין לזרע האב ואסור
לשחוט את התייש עם העז.

ורבנן סברי: אין חוששין לזרע האב, ומותר
לשחוט את התייש עם העז.

כלומר, מחלוקתם היא, אם מותר לשחוט אב ובן ביום אחד, או שלא אסרה תורה אלא אם ובנה, ודין זה ביסודו תלוי בנידון אם "חוששין לזרע האב", ומשמיעתנו הברייתא שחכמים אינם חוששים לזרעו של האב, אף על גב שהועיל זרע האב לשנות את הולד למינו שלו.⁽⁵⁾

ומקשינן עלה: **אי הכי, ליפלגו בחוששין**

לזרע האב בעלמא, ובפלוגתא דחנניה
ורבנן, שנחלקו בזה לענין אותו ואת בנו,
חנניה מחייב וחכמים פטריין.

אלא לעולם לבכורה הוא שנחלקו, וכולי
עלמא מודו שאם אין הולד דומה לאמו,
נדמה הוא ופטור מן הבכורה, **והבא —**
ששנינו "רחל בת עז" — **במאי עסקינן:**

ברחל [זכר ממין רחל] **בת רחל** כמותו אלא
שאמו היתה **בת עז**. וכן מה ששנינו "עז בת
רחל" היינו: עז בן עז כמותו והיא היתה בת
רחל. ונחלקו רבי מאיר וחכמים אם הולד
חשיב "נדמה":

מר רבי מאיר סבר: זיל בתר אימיה [הלך
אחר אמן] שהוא דומה לה, ואם כן, **האי לאו**
"נדמה" הוא.

ומר חכמים סבר: זיל בתר אימיה דאימיה
[הלך אחר אם אמן] שאינו דומה לה, ואם
כן, **האי "נדמה" הוא.**⁽⁶⁾

ואיבעית אימא לפרש מה ששנינו "רחל בת
עז ועז בת רחל", שלא נחלקו בשני בכורים,
אלא: **ברחל** [זכר ממין רחל] **בת עז** שהיא
היתה **בת רחל:**

מר רבי מאיר סבר: אמרינן חזרה שיות
[רחלות]⁽⁷⁾ **למקומן,** כי אף שאינו דומה

5. נתבאר על פי התוספות. אלא שלשון רש"י
לא משמע כן, שכתב: חוששין לזרע האב, אם
שוחט האב והבן ביום אחד. רבי מאיר מחייב,
והילכך אם שחטה ואת אביה חייב הואיל וזה
דומה לו. ומשמע שלפי פירוש הגמרא, לא חייב
רבי מאיר אלא דוקא משום שהועיל זרע האב
לשנותו למינו.

6. נראה, שלפי פירוש זה, לאו דוקא אימיה

דאימיה, אלא שאינו חייב בכורה אלא מי
שלא נשתנה מינו מששת ימי בראשית. ראה
כעין דין זה לקמן גבי שעיר של ראש חודש,
וראה שם בהערות. וכן מתבאר מלשון החזון
איש בכורות סימן יט אות ט ד"ה ולענין, ראה
שם.

7. לאו דוקא "שיות" שהן מין רחל והן מין עז

מודה רבי מאיר – שנחלק על חכמים לענין בכורה בכרייתא שנזכרה לעיל – (9) בשעיר של ראש חודש וכן בשעירי הרגלים, (10) דבעינן שעיר בן שעירה ושתהא אותה שעירה אף היא בת שעירה עד ששת ימי בראשית.

שואלת הגמרא: מאי טעמא?

ומפרשת: משום דאמר קרא [במדבר כח טו]: "ושעיר עזים אחד לחטאת", ומשמע: המיוחד ובא מששת ימי בראשית.

ומקשינן: וכי הא [פסול נדמה] מהכא נפקא? והרי מהתם נפקא [משם, ממקום אחר] הוא נלמד, שנאמר [ויקרא כב]: "שור או כשב או עז כי יולד והיה שבעת ימים תחת אמו, ומיום השמיני והלאה ירצה לקרבן אשה לה", ודרשינן: "שור או כשב" פרט לנוול מן הכלאים, "או עז" פרט לנדמה! (11)

לאמו, כיון שאמו היא זו שנשתנתה ממינה, ואילו הוא חזר למינו, לאו נדמה הוא.

ומר חכמים סבר: לא אמרינן "חזרה שיות למקומן". כלומר, כיון שביחס לאמו נדמה הוא שם נדמה עליו. (8)

רב אשי אמר:

הכא במאי עסקינן בכנון שיש בו ברחל בן העז או בעז בן הרחל מקצת סימנין שהוא דומה בהם לאמו, ולכן מחייב רבי מאיר וכמבואר במשנתנו, שדי במקצת סימנין כדי להוציאו מדין "נדמה".

ומאן חכמים הפוטרם, רבי שמעון היא, דחלק על משנתנו ואמר: אין הנדמה חייב בבכורה עד שיהא ראשו ורובו דומה לאמו.

אמר רבי יוחנן:

דברי פנחס. וראה עוד מה שכתב החזון איש בכורות סימן יט אות ו.

ב. בפשוטו משמע מדאמר "מודה רבי מאיר", שלחכמים אף לענין בכורה בעינן שלא ישתנה מששת ימי בראשית, וזה מסייע את המבואר בהערה לעיל בשם החזון איש, דעז בת עז בת רחל חשוב נדמה, כיון שאינו דומה לאם אם אמו, וכן הלאה עד ששת ימי בראשית.

10. והטעם שנקט התנא שעיר של ראש חודש הוא משום שהוא הראשון בתורה. רש"י ותוספות. ומבואר מדבריהם, שאין דין זה אמור בכל מקום שנאמר "שעיר" אלא בקרבנות ראש חודש והרגלים שנאמר בהם "שעיר אחד". וראה מה שיתבאר בהערות דלקמן.

11. יש להסתפק האם גדר "שעיר אחד" לרבי מאיר הוא משום דין "נדמה", כיון שאינו דומה

קרויים שה, והכוונה שחזרה רחלות למקומה, וכפי שנתבאר בפנים.

8. הרמב"ם [בכורות ב ו] לא הזכיר פטור בבכורה אלא ברחל שילדה כמין עז, או עז שילדה כמין רחל, אבל בשני האופנים שנזכרו כאן בסוגייתנו לא הזכיר הרמב"ם מה דינם. ועמדו על זה נושאי כליו.

9. א. מדברי רש"י כאן בד"ה מודה רבי מאיר, מתבאר שלפי רבי יוחנן ביאור מחלוקת רבי מאיר וחכמים שבכרייתא דלעיל היא, שנחלקו בעז בת רחל בת עז, ורבי מאיר מחייב משום שחזרה שיות למקומה, וכן משמע הלשון "דבעינן בן שעירה". ואילו מדברי רש"י בהמשך הסוגיא נראה שמחלוקת רבי מאיר וחכמים היא בעז בת עז בת רחל, וכפי שיתבאר בהערה לקמן. וראה בזה באהל משה על רש"י בשם

ומשנינן: **צריכא**, יש צורך בשני המקראות: **דאי מחתם**, אם מ"א או עז" לחוד, הוה **אמינא**: הני מילי היכא דלא נחת לדרי, אבל **היכא דנחת לדרי** —

אחד" הוה **אמינא**: הני מילי לגבי קרבן חובה פסלה תורה את הנדמה, (13) אבל בקרבן נדבה — לא ייפסל אפילו נדמה ממש שאינו דומה לאמו —

צריכא.

אמר רבי אחא בר יעקב: **הכל**, רבי מאיר וחכמים, מודים, שאין לוקין על צמרן של כבש שנשתנה מששת ימי בראשית (14) משום **כלאים** [שעטנז], שנאמר [דברים כב יא]: **"לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו"**, הקיש הכתוב צמר לפשתים ללמד: מה פשתן שלא נשתנה, אף צמר שלא נשתנה. (15)

כלומר, אין פסול נדמה אלא כשאינו דומה לאמו, אבל אם דומה הוא לאמו, ואינו דומה לאם אמו, דהיינו, עז בת עז בת רחל אימא לא יפסל אפילו בשעירי ראש חודש ושעירי הרגלים שנאמר בהם "שעיר אחד" —

קא משמע לן "אחד", שבאלו פסול אפילו עז בת עז בת רחל. (12)

ואי מהכא, אם לא היה כתוב אלא "שעיר

13. בפשוטו היה נראה מלשון הגמרא ד"שעיר אחד" מלמד על כל קרבנות החובה, [והגדר בזה היה נראה דבמקום שציותה התורה להביא "שעיר", אז בעינן שעיר מששת ימי בראשית, שהוא בלבד נקרא שעיר, אבל בשאר קרבנות שיכול להביא מה שירצה, ואין פסולו אלא משום "נדמה", בזה לא בעינן שעיר מששת ימי בראשית]. אך כבר נתבאר דברש"י ותוספות מבוואר לא כן.

14. נתבאר על פי רש"י. אך לשון הרמב"ם [כלאים י ב]: "רחל בת עז צמר שלה אין לוקין עליו משום כלאים", [וראה כסף משנה שם]. וראה בזה בספר המפתח.

15. כתב החזו"ן איש [בכורות ט ח]: תרתי שמעינן מכאן: א. דצמר של נדמה לא הוי צמר, ואף רחל בת עז בת רחל לא הוי צמר. ב. דצמר לא במהותו תליא אלא באמו, דכיון דסתם צמר הוא של רחלים וכמו שכתבו התוספות בשבת כז א ד"ה מנין, כשאמרה תורה "צמר" הוי כמו

לאחד מאמותיו, או הגדר הוא דלא מיקרי "שעיר" אלא מי שהוא "שעיר" מששת ימי בראשית. ומכך שמקשה הגמרא ד"נדמה" ילפינן ממקום אחר, משמע, דמשום "נדמה" הוא דפסלינן מי שאינו שעיר מששת ימי בראשית. וכן משמע בפשוטו מלשון "מודה רבי מאיר" שדין "נדמה" לרבי מאיר בשעיר ראש חודש הוא כדין נדמה לענין בכורה לדעת חכמים.

12. נתבאר על פי רש"י. ומפירושו נראה, שרבי יוחנן מפרש את מחלוקתם של רבי מאיר וחכמים לענין בכורה בעז בת עז בת רחל, וזה שלא כדברי רש"י לעיל. וראה באהל משה בשם דברי פנחס.

אך רבינו גרשום מפרש באופן אחר: היכא דלא נחת לדרי: למשפחתו, שלא חזר מינו למקומו, שהוא כשב בן עז לעולם, משום הכי הוי נדמה. אבל היכא דנחת לדרי: שהוא כשב בן עז בן כשב, אימא לא ליהוי נדמה וליתכשר לשעיר ראש חודש. ופירוש זה מתאים עם דברי רש"י בתחילת הענין. ומלשונו למדנו שדין "נדמה" הוא בשעיר ראש חודש.

לזבח כדי ללמד: מה זבח שלא נשתנה, שהרי הנדמה פסול לקרבן, אף נסכים שלא נשתנו.

מתקיה לה רבינא לרב אשי הסובר שאם הדלה גפן על גבי תאינה חשיב שינוי:

והרי הדלה פשתן על גבי היגא, שיח קרן, הכי נמי דלישתני, והרי גם בפשתן מוצא אתה שדינו כעין זה כשהדלו על דבר אחר, ואם כן, לא מצית אמרת: מה פשתן שלא נשתנה דהא פשתן נמי משתני, ולא מצאנו שפסלה אותו התורה.

אמר ליה רב אשי לרבינא:

זה — גפן המודלה על גבי תאינה — נשתנה ריחו ולכן חשיב שינוי, ואילו זה — פשתן על גבי היגא — לא נשתנה ריחו מחמת כן, ואין זה שינוי.

אמר רב פפא: הכל מודים שצמרו של כבש שנשתנה מששת ימי בראשית, (16) פסול לתכלת של ציצית, (17) שנאמר "לא תלבש שעטניו צמר ופשתים יחדיו, גדילים [ציצית] תעשה לך על ארבע כנפות כסותך אשר תכסה בה", הקיש הכתוב מצות ציצית לפשתים, כדי ללמד: מה פשתן שלא נשתנה, אף צמר של ציצית שלא נשתנה.

אמר רב נחמן בר יצחק:

הכל מודים שאין צמרו מטמא בנגעים, שנאמר [ויקרא יג] גבי נגעים: "בכגד צמר או בכגד פשתים", מה פשתים שלא נשתנה, אף צמר שלא נשתנה.

אמר רב אשי:

אף אנו נאמר: הדלה הגפן על גבי תאינה יינו פסול לנסכים, מאי טעמא? משום שנאמר "זבח ונסכים", הקיש הכתוב נסכים

שכתב החזון איש, הובא בהערה לעיל — ואין זה רחל, וכיון דתכלת צמר הוא הרי הוא בכלל, אבל הלבן שאינו צריך להיות מצמר, כשר אפילו מן הנדמה]. אך לשון הרמב"ם (ציצית ב א) "רחל בת עז צמרה פסול לציצית". וראה בזה בדברי חמודות — על הרא"ש — אות ז, ובמה שגרשם בשאר ההערות שבסוגייתנו.

ב. כתב המנחת חינוך מצוה תקח, דלענין בגדי כהונה לא נתבאר ברמב"ם אם הוא כשר, וכיון דאינו מבואר, אפשר דכשר. והעיר, דלפי זה קשה לכאורה, איך אמרו כמה פעמים בגמרא ששעטנו הותר בבגדי כהונה, והרי בצמר של כבש שאינו כבש לדורותיו משכחת לה בגדי כהונה שאינם שעטנו, וראה מה שכתב שם.

אבל החזון איש [בכורות ט ח] כתב: מסתבר, דכי היכי דפסול לציצית הכי נמי פסול

דכתיב "רחלים", ומהיקשא דפשתים ילפינן, דבעינן שלא נשתנה. ומשמע אף כשלא נשתנה צמרו, דאי דוקא כשנשתנה צמרו, וכי בשביל שנשתנה צמרה של אמו יצא מכלל רחל וצמרו מכלל צמר, אלא צמר של נדמה אימעייט, דהוי כצמר גמלים ושאר מינים, ואם לא נשתנה ונשתנה צמרו הוי בכלל צמר, [ראה שם שלמד כן מחולין קלו א].

16. נתבאר על פי רש"י. אבל לשון הרמב"ם [ציצית ב א] "רחל בת עז צמרה פסול לציצית".

17. משמע דרק לתכלת של ציצית הוא פסול, אבל ללבן של ציצית אינו פסול. [ובפשוטו הגדר הוא, שאין זה פסול נדמה, אלא דכל מקום דכתיב צמר הוא כמו שכתוב רחלים — וכמו

מתניתין:

איזה לו ואיזה לכהן.

רבי טרפון אומר: הכהן בורר לו את היפה, כי סברא היא שהבריא הוא זה שיצא תחילה.⁽¹⁹⁾

רבי עקיבא אומר:

משמנין ביניהן, היינו שהכהן נוטל את הכחוש,⁽²⁰⁾ ומשום שהמוציא מחבירו עליו הראיה.

והשני⁽²¹⁾ שנטל הישראל — שהוא ספק בכור — ירעה עד שיסתאב [יפול בו מום] ויאכלנו הישראל.⁽²²⁾

רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים, ויצאו שני ראשיהן כאחת:

רבי יוסי הגלילי אומר: כיון שיצאו כאחד הרי שניהן לכהן כי תורת בכור לשניהם, שנאמר "וכל פטר שגר בהמה אשר יהיה לך הזכרים [לשון רבים] לה", הרי למדנו שאף שנים מתקדשים בכורה.

וחכמים אומרים: אי אפשר לצמצם שיצאו שני ראשיהן כאחד, אלא האחד יצא תחילה ואנו אין יודעים מי הוא זה שיצא תחילה.⁽¹⁸⁾ אלא: אחד לו, ואחד לכהן. ומפרש ואזיל

19. וכפי שנתבאר בגמרא. ובחזון איש בכורות יט יא צידד לומר, שאין זה רוב גמור [ראה שם הכרח], אלא דמהני האי סברא למיהב לכהן את היפה משום "עני ורש הצדיק", ראה שם.

20. וכמבואר בגמרא.

21. כתב החזון איש [בכורות יט יא], דמשמע, שזה הוא לכולי עלמא, ואפילו לרבי טרפון דסברא הוא שהבריא הוא הבכור. ואולם נתקשה בטעם הדבר: אי הוי רוב גמור [שהבריא יוצא ראשון], אמאי השני ירעה, וראה מה שצידד לפרש בזה.

אבל הרש"ש דקדק מלשון רש"י, שדין זה הוא לרבי עקיבא בלבד, אבל לרבי טרפון הרי הוא חולין, וכתב, דכן משמע בתוספות יום טוב, וראה עוד שם.

22. הוא הדין שאף הראשון ירעה עד שיסתאב ויאכלנו הכהן שהרי אף הוא ספק בכור. וכתב רש"י, דהאי דנקט של ישראל ירעה עד שיסתאב, הוא משום דבעי למימר "וחייב

לבגדי כהונה, דהא "בגד" כתיב, וילפינן דבעינן צמר או פשתים, וכדאמר יבמות ה ב.

18. א. כן ביאר רש"י את ענין "אי אפשר לצמצם", והיינו שבמציאות לא יצאו שני ראשים כאחת, אלא האחד קדם לחבירו. וכן נראה מלשון הרמב"ם [בכורות ה א]: רחל שלא ביכרה וילדה שני זכרים אפילו יצאו שני ראשיהם כאחד, אי אפשר שלא קדם אחד. וראה גם בספר המפתח שם.

אבל שיטת התוספות — יובאו דבריהם בהערות שעל הגמרא — שהכוונה היא שאי אפשר לידע שיצאו כאחד, כי אף שנראה לנו כן, מכל מקום יתכן שלא יצאו כאחת. ויתבאר יותר בהערות לקמן בסוגיית הגמרא.

ב. כתבו התוספות לעיל ט א ד"ה אמר: לרבנן אין שתייהם קדושים מטעם "הזכרים" כמו לרבי יוסי הגלילי, דלא אפשר להו למידרש "הזכרים", כיון דסבירא להו אי אפשר לצמצם. ובכתבים המיוחסים להגרי"ז העיר, דלכאורה לפי שיטת התוספות שבאות א, יש נפקא מינה בדרשה זו, אם יבוא נביא ויאמר שיצאו שני זכרים כאחד, ראה שם.